

לשוננו לעם

עורכים: א' איתן ומ' מדן

כרך לו, תשמ"ה

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מתשובות המזכירות המדעית

מְקַרֵּר

שאלה: מדוע "מְקַרֵּר", ולא מְקַרֵּר במשקל המכשירים?
תשובה (שב"ט): אף על פי שבימינו אנו נוהגים לחדש שמות המציינים פלים, מכשירים ומכונות במשקל מְפַעֵל ומְפַעֵלָה, אין אנו משנים מלים ותיקות, שנכנסו ללשוננו לפני שהתפשט מנהג זה. לפיכך פלים ומכשירים לא-מעטים שקולים בבינוני (הווה): מְצִית, מְקַפֵּה, גוֹרֶרֶת, חוֹסֵם (לעורקים), ואין שמות אלה אלא דוגמה בלבד. וכמו כל אלה גם המְקַרֵּר.

מְסַף, מְרַקֵּעַ, צָג, מְצַג?

(יי"ן) עם השתכללות המחשבים והמכשירים האלקטרוניים השונים, ועם חדירתם לבתים רבים, נשאלנו על ההבחנות במשמעות בין מְסַף, מְרַקֵּעַ, צָג ומְצַג. עיקרי התשובות מצויים במילונים הטובים, ועל אלה נוסיף ונשלים:

מְסַף הוא וילון, לוט, יריעת אריג המְכַסֶּה (!) דבר. שימוש למחיצה, להאפלה, להסתרה (!); למשל — בחזית הבימה בתיאטרון או בקולנוע, כדי להסתיר את התפאורות מעיני הצופים (עד שיתרומם). רק בעלות המסך, או בהפשלתו לצדדים, נחשף המראָה: במה למשחק או מְרַקֵּעַ להקרנה. מְסַף — באנגלית curtain.

מְרַקֵּעַ הוא בד או לוח וכדומה (ואף קיר לבן), המשמש
רְקֵעַ, ועליו מקרינים סרטי קולנוע, שְׁקוּפִיּוֹת, שְׁקָפִים וכיו"ב,
ואף שידורי טלוויזיה, במכשירים גדולים מאוד (להמוני בני
אדם) ובמכשירים ביתיים.

באלו הביתיים, בטלוויזיה שבביתך ושבביתי, התמונות
מוקרנות מבפנים, מתוך המכשיר, על גבי הזכוכית שבחזית
שפופרת (או מנורת-) המְרַקֵּעַ, הקרויה פפי העם, בטעות,
"מנורת המסך". באנגלית שמו screen (המשמש אף לְמָסָךְ,
וכאן שורש הטעות). בצרפתית מְרַקֵּעַ הוא écran, שיש
השוגים וחושבים אותו לעברי, כאילו מן השורש ק-ר-ן,
ומתעתקים אותו אֶקְרָן, וממציאים מלה שאין לה שחר).

צָג וכן מְצַג הוא הַתְקָן אלקטרוני, חלק במכשיר כגון
ראדאר, מסוף-מחשב, אוסצילוסקופ, שעון סְפָרְתִי, מְקֻלָּטִי
רדיו חדשניים, מאזניים סְפָרְתִיִּים וכיו"ב, וחלק זה מציג מידע
חזותי לעינו של המסתכל. באנגלית (visual) display. ויש
אנשי מקצוע, ורבים בעקבותיהם, שהחלו להבחין בין הַתְקָן,
המכשיר, ובין התצוגה שהוא מְפִיק, ולפיהם צָג הוא המכשיר,
הכלי, ולעומתו מְצַג הוא התוצאה, התמונה, ההצגה הנראית
על פני הצג. ויש להם על מה שיסמכו, כגון: כשראינו מְצַג
שָׂא הן בבית המשפט, הן על גבי הצג.

איטלקי, איטלקית — מה מקור הקו"ף שבהם?

(י"ן) על השאלה בעניין שם השפה "איטלקית" (ומדוע אינו 'איטלית', פיוצא בשמות לשונות אחרות), יש להשיב, שמסורת ותיקה היא בעברית, כבר מספרות חז"ל, ששם-התואר מן איטליה הוא איטלקי (פגון יין איטלקי, איסר האיטלקי), איטלקית ('מידה איטלקית').

ומִיָּן בא ללשון חז"ל? מן היַנְּנִית, שהשפיעה הרבה על העברית (בזמן שבית-המקדש השני היה קיים), ושם התואר הוא אִיטְלִיקוֹס, וכך גם בלאטינית, אִיטְלִיקוֹס, וכך נתקבל הדבר בלשוננו ונתמסד בה.

יהודי איטליה מכנים את עצמם "איטליאנים" (ולא "איטלקים", כפי שאנו אומרים כיום), וכך נקרא נוסח תפילתם "נוסח איטליאני".

ה ע ר ה

מר עמוס חכם מעיר לנו על הדברים, שהביא ע' אבינרי משמו בל"ע שני"א, ושנכתבו במכתב פרטי. שלא נועד לפרסום. מר חכם חולק על המסקנה שפרשימה הנ"ל (שפ"ת וכ"ף שואיות שאחר ה"א השאלה תהינה דגושות). לדעתו "עדיף שיהיה כלל אחיד, שכל אות הבאה אחר ה"א השאלה רפה היא, בין שמנוקדת בשוא בין שמנוקדת בתנועה... ואם יש במקרא יוצאים רבים מפלל זה, אין לנו לסטות ממנו".